

**Openingswoord tentoonstelling *Sonar – Signalen uit de tussentijd* van  
Hans Laban, Anna van Suchtelen en Beatrijs Schweitzer  
door Cathelijne Dapiran, Dapiran Art Project Space**

**Kunstliefde 22 oktober 2018**

Bij **Sonar** denk ik tegelijk aan het verleden en aan de verre toekomst. Aan onderzeeboten in de science fiction films waar ik graag naar keek toen ik nog een tiener was. Ik denk aan de stilte voor de storm, waarin alleen het ritmische gepiep van de sonar was te horen. Ik denk aan onzichtbare en ongrijpbare geluidsgolven die naar iets zoeken wat nog niet zichtbaar is en misschien nooit zal worden, maar wel bijzonder tot de verbeelding spreekt.

De uitvinding van de sonar is een van de vele, bijzondere, menselijk creaties, zoals de uitvinding van het wiel en de handboog. Die verwondering voor het menselijk vermogen om te creëren zie je terug in het werk van **Beatrijs Schweitzer**. Zo'n handboog speelde een tijd lang een belangrijke inspiratiebron, door de 2 materialen die zo doelmatig en vernuftig met elkaar zijn gecombineerd. Tijdens de opbouw afgelopen week hoorde ik haar nog zo vol fascinatie spreken over het feit dat de mensen ooit grondstoffen zijn gaan toepassen om het leven makkelijker of aangenamer te maken zoals zout, wat Beatrijs in een pakje bij zich had om toe te voegen aan haar werk in de tentoonstelling.

Speciaal voor deze tentoonstelling maakte ze de tafels. Waar ze eerder grote, zware beelden maakte van o.a. ijzer en/of glas, is dit een hele nieuwe stap voor haar. Haar tafels doen mij - net als sonar - denken aan het verleden aan de ene kant en aan de andere kant aan de verre toekomst. Deels lijken de voorwerpen op archeologische objecten, uit de bronstijd met verweerd metaal of hout. Een echo uit het verleden. Aan de andere kant refereert het aan een laboratorium waar iets wordt onderzocht. Maar wat er wordt onderzocht laat ze vrij aan de verbeelding.

De combinaties van gebruikte materialen op de tafels spelen prachtig op elkaar in. Het rood-bruin met grijs en een beetje blauw van de metalen tafels. De glazen hoofden, het konijnenbont en het hout. Deels ken je de objecten, maar vaak genoeg - als je goed kijkt - is het alles behalve functioneel, of het object wat je in eerste instantie dacht dat het was.

Die ongrijpbaarheid en sterke ruimtelijke kracht in het werk van Beatrijs is ook wat **Hans Laban** aansprak toen hij de tentoonstelling als Kunstliefde-prijs winnaar hier mocht samenstellen. En zoals ik dinsdag al even kon zien, werkt het werk van Hans en Beatrijs ontzettend goed in samenhang met elkaar. De werken van Hans lijken in deze opstelling bij de metalen tafels van Beatrijs ineens uit koper of ijzer te zijn gemaakt, ipv uit multiplex of MDF-platen waar de afbeelding in is gegraveerd. En de oppervlaktestructuur lijkt ineens op stof, of specifieker op fluweel, door de diepe, matte en donkere tonen.

Bijzonder is dat hij in deze presentatie de drukvorm – dus de plaat – als eindproduct verkoos voor in de presentatie, in plaats van de afdruk. De drukvorm had meer zeggingskracht dan de afdruk. Het verraste hem zelf ook, gaf hij aan. Zoals in het juryrapport van de Kunstliefde Prijs ook stond: “Hans’ werk is onuitputtelijk.” Naast

grafiek maakt hij ook aquarellen, collage's, monoprints, keramiek en experimenteert hij dus ook volop met al die media.

In de afbeeldingen zien we spiegelingen van bomen en planten in het wateroppervlak. Het zwarte, ondoorzichtige water wordt in het negatief ineens transparant en te doorgronden. Het is net alsof er met behulp van sonarapparatuur een scan van de bodem is gemaakt.

Het water komt in meerdere werken van hem in deze tentoonstelling terug. Mooi vond ik hoe Hans in de video die PP Producties maakte in aanloop naar deze tentoonstelling vertelde over hoe kunstwerken de verbeelding van geluid kunnen opwekken. Denk aan het geluid van een stromende rivier of een kabbelend beekje of juist meer associatief het ritme van een stapel houtblokken.

In de werken verder achterin de ruimte, heeft Hans twee afdrucken gecombineerd: boven- en onder of naast elkaar, maar ook door elkaar. Je ziet de toppen van bomen en tegelijk ook de onpeilbare diepte van het water; oftewel de boven en de onderwereld; of het zichtbare en onzichtbare.

Zoals sommigen van jullie weten heb ik vanuit Dapiran Art Project Space al vaker met **Anna van Suchtelen** samengewerkt. De eerste keer was in 2015. Anna, Uli Kurner en Carien Vugts hebben toen weken lang in de galerieruimte gewerkt en onderzoek gedaan naar de locatie, de geschiedenis, de geluiden en de structuren.

De onderzoekende werkwijze van Anna en de poëtische combinatie van taal en vorm sprak mij vanaf de eerste kennismaking direct al aan. Ik heb haar dat jaar gevraagd om een video te maken voor een andere groepstentoonstelling en afgelopen jaar had Anna een solotentoonstelling in de galerie: *Genius loci* (de geest van een plek).

Keer op keer weet ze verrassende verhalen op te rakelen uit de geschiedenis van een plek. Zoals het huis in Doorn waar de embryoloog Hubrecht had gewoond en een bizar grote collectie glasobjecten van ongewervelden op zolder bewaarde. Uit dit onderzoek ontstond haar installatie *Soft Voices* dat boven in de tentoonstelling te zien is. In de verlichte vitrine staan glassculpturen die het slakkenhuis in een menselijk binnenoer verbeelden. Dit slakkenhuis zorgt voor geluidsoverdracht naar de hersenen; hiermee kan je geluiden omzetten naar luisteren. De glassculpturen zijn tevens luisterglazen. Hou je het luisterglas tegen de muur, dan hoor je mogelijk geluiden die je herinneren aan het verleden: verhalen die zijn opgeslagen in de muren en resoneren als een echo uit de diepte.

Ik was uiteraard ook heel benieuwd naar haar nieuwe werk voor deze tentoonstelling. één daarvan is het audiowerk *Mevrouw Mackay - Nieuwsbericht van onbegrepen zaken*, dat ook boven te zien en te horen is. Het refereert aan het feit dat de ruimtesonde de Voyager nu al ruim 40 jaar in de ruimte zweeft. Aan boord een gouden plaat met geluiden van de aarde, bestemd voor buitenaardse levensvormen, zoals daarop een Nederlandse boodschap: "Hartelijke groeten aan iedereen!" Maar zal de ontvanger iets begrijpen uit deze tijdscapsule als zij dat 1 miljoen jaar later zullen ontdekken? Misschien zegt hetgeen wat wij niet kunnen duiden, het onbekende, wel meer over ons dan iets wat nu alom bekend is. Het kleine object van Anna is daarom gevuld met het nieuws van vandaag over mysterie en onbegrepen zaken, gericht aan de buitenaardse levensvormen van de toekomst.

Beatrijs, Hans en Anna hebben in deze presentatie het verleden, heden en toekomst prachtig weten samen te brengen; zoals een signaal van een sonar naar de diepte van de zee en een weerkaatsing terug naar het oppervlak. Zonder het slakkenhuis in onze oren zouden we niets met deze signalen kunnen doen. De signalen uit het verleden en de toekomst, zenden en ontvangen maken van deze tentoonstelling een geheel.

Mijn tienerjaren en de science fiction films liggen achter mij en klinken soms als een echo uit het verleden. Hoe sonar, kunst en technologie zich zullen ontwikkelen ligt verborgen in de toekomst. Ik hoop dat deze expositie, in de tussentijd tussen toekomst en verleden, in het heden een blijvende indruk achterlaat.